

DEN NY KRITIK I FRANKRIG. En introduktion.

Kritik, kunsten at skelne, har været følt som en slags vedhæng ved forskningen, i den gode smags tjeneste. Men opdagelsen af, at forskningen er smagfuld, om den vil eller ej, fører også til opdagelsen af selve skelnekunsten, og dens mærkelige allestedsnærværelse, som noget, der selv skal skelnes overalt hvor vi skelner ellers.

Opdagelsen blev til begrebet om en tolkende forskning, på én gang gyldig som erkendelse og som ideologi, men kun gyldig gennem sammenhængen mellem disse to. Et faktum, som lader sig udlede af en bestemt tænkning, er netop kun faktum, hvis omvendt tænkningen lader sig udlede af det: Cirklen er lukket, men kan lukke sig om hvad som helst.

Som eksplicit protese for vor faktiske omgang med litteraturen bliver den en selvskreven (og netop selvskreven) litterær æstetik. I praksis viser den sig imidlertid i mange forskellige udgaver, fordoblet ad libitum, i et mønster, der angiver sammenhængende, adskilte cirkler i fransk litteraturkritik.

En pyramide bygget af tre, to og én klodser (et udbygget olympiadetegn) kan tjene som model for denne fordeling:

Tre basis-synspunkter, et marxistisk, et psykoanalytisk og et fæno-eksistentielt.

Lucien Goldmann repræsenterer en marxistisk "erkendelses-sociologi", der ser det litterære værk, ikke som (bort)forklarligt eller afspejlende, men som det der i al sin autonomi direkte konstituerer en kollektiv bevidsthed, fælles og nærværende som konkret betydning i tingene, og som marxisme.

"Psykokritikken" hos Charles Mauron, den freudian-ske analyse hos Jacques Lacan og den jungske hos Gaston Bachelard lader ligeledes værkerne konstitu-

ere, men nu i stedet psykiske strukturer. De opretter en erkendelse om et ubevidst mønster, psykoanalytisk anskuet, men udfyldt forskelligt for hvert menneske, en uforudselig psykoanalyse.

Den fæno-eksistentielle fløj er individualistisk af anden orden, læser værkerne som psykiske ubevidste former, men som menneskenes arbejde med at gøre dem bevidste, d.v.s. som "intention". Sartres æstetik er en aflæsning af denne bevidstgørelse, bevidsthedens aflæsning af sig selv i værket; hos Maurice Merleau-Ponty er der ikke mere tale om en nærmest ja/nej-agtig afgørelse, men om en stadig uafgjort, gradvis opdagelse af eksistensen. Serge Doubrovsky taler om kritikken som en eksplicitering af denne internationale eksistens.

Pyramidens næste trin er dels en strukturalisme, der hviler på de to først nævnte synspunkter, dels en tematisk kritik, hvilende på de to sidste. Det er nok hovedsagelig dette trin, der i dag udgør den fungerende franske ny-kritik.

Jean-Paul Weber opfinder temaet, på én gang individuelt (traumatisk) og menneskeligt (psykisk). Værkets tema-sammenhæng er først og fremmest gyldig i sig selv, men hænger også sammen med det skrivende menneske, hans barndom og hele biografi. Men litteraturen tager dog afstand, tilskriver sig sit eget rum, skriver Maurice Blanchot, og peger kun på en tilbagelagt verden, ordenes verden. Således opstår for Georges Poulet en oplevet, indre tid, og litteraturen forløber i dette tidsrum, som er menneskeligt, og som kan læses.

At læse er samtidig at skrive; begge dele beror på litteraturen, som den bliver til og kritiseres. På den måde angår den både mennesket som sådant (psykisk) og som solidarisk medlem af menneskeheden, udøver af skrivekunsten (socialt). Vi er historiske væsener og kan kun sætte tingene sammen eller skille dem ad, når vi har lært hinanden det. Men vi kommunikerer mere, end vi ved. Derfor er kommunikationen selv det vigtig-

stigste vi har, og på en måde det eneste. Dens struktur er alt muligst struktur, så at alt muligt også bliver vigtigt i forbindelse med litteratur. Poetikken hos Tzvetan Todorov eller Gérard Genette er ikke "væsens"forskellig fra Claude Lévi-Strauss' mytologi eller Michel Foucault's tankelære.

Den kritiske pyramides tredje trin kommer til at hvile på og handle om kritikken i alle disse former (cirkler): strukturer, tematik og de tre menneskesynspunkter, alle fem er autonome og sammenhængende, dvs. forskellige, og rejser altså (læs Jacques Derida) et meta-kritisk spørgsmål om selve forskellen, forskellen som sådan, det at være forskellig, ja selve DET AT.

Per Aage Brandt

ET IDEOLOGISK PERSPEKTIV I DEN FRANSKE NY-KRITIK

Hans Jørgen Andersen

Følgende artikel belyser nogle karakteristika ved den franske ny-kritik og vurderer en af dens repræsentanter i en konkret analysesituation. Som poetisk materiale vælges Baudelaires "Petits Poèmes en prose", og som kritiker Mauron. Andre kritikere som Barthes, Doubrovsky, Genette og Bachelard vil også indgå i behandlingen, da de yder væsentligt materiale til en optrækning af de ideologiske perspektiver, som implicit eller eksplicit præger fransk ny-kritik.

Roland Barthes indtager en central plads i ny-kritikken og står i hele den traditionelle kritiks bevidsthed som den farlige eksponent for de nye, nihilistiske tendenser. I sine "Essais Critiques" har Barthes nemlig indlemmet to essays: "Les Deux Critiques" og "Qu'est-ce que la Critique?" som med ubarmhertig stringens fjerner det grundlag, som universitetskritikken har hvilet på. For Barthes repræsenterer universitetskritikken den fæle positivisme, der tager afstand fra enhver ideologisk "approach" og kun påberåber sig den objektive metode, uden dog at motivere hvori den består; mens der heroverfor står en ideologisk kritik i den forstand, at dens repræsentanter mere eller mindre bevidst nærmer sig det litterære værk fra eksistentiaalistisk, marxistisk, psykoanalytisk eller fænomenologisk hold. Og dog er positivismen og med den også den traditionelle kritik implicit ydtryk for en ideologi, nemlig psykologien; og dét i kraft af deres akcept af en generel, solid og uproblematisk basisopfattelse, i relation til hvilken årsags-virknings forløb kan systematiseres og tjene som forklaringer.

At psykologien i dag ikke betragtes som en ideologi, kan skyldes, at dens videnskabelige oprindelse har så fjerne rødder, at der til daglig abstraheres herfra. Og dens resultater er aflejrede i sprog og tankegang i form af almenmenneskelige lovmæssigheder af absolut karakter. Derfor er hele universitetskritikens hold-